

Sygn. akt II C 31/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 marca 2017r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach Ośrodek (...) w R. II Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodnicząca: SSO Marta Kucharczyk-Gemza

Protokolant: Bogumiła Brzezinka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 28 lutego 2017r. w R.

sprawy z powództwa małoletniego B. W. (1), małoletniej S. W. działających przez ojca G. W.

przeciwko M. N.

o zachówek

1. zasądza od pozwanej na rzecz małoletniej powódki S. W. kwotę 100.240 zł (sto tysięcy dwieście czterdzieści złotych) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 21 stycznia 2016r. do dnia zapłaty ;

2. umarza postępowanie w zakresie ograniczonego żądania ponad kwotę 107.000 zł

3. oddala powództwo w pozostałym zakresie ;

4. zasądza od pozwanej na rzecz małoletniego powoda B. W. (1) kwotę 100.240 zł (sto tysięcy dwieście czterdzieści złotych) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 21 stycznia 2016r. do dnia zapłaty ;

5. umarza postępowanie w zakresie ograniczonego żądania ponad kwotę 107.000 zł

6. oddala powództwo w pozostałym zakresie ;

7. nakazuje pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodka (...) w R. kwotę 12.199 zł (dwanaście tysięcy sto dziewięćdziesiąt dziewięć złotych) tytułem należnych kosztów sądowych ;

8. zasądza od pozwanej na rzecz małoletniej powódki S. W. kwotę 6.017 zł (sześć tysięcy siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu ;

9. zasądza od pozwanej na rzecz małoletniego powoda B. W. (1) kwotę 6.017 zł (sześć tysięcy siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu .

SSO Marta Kucharczyk-Gemza

Sygn akt II C 31/16

UZASADNIENIE

Małoletni powodowie S. W. i B. W. (2) po ostatecznym sprecyzowaniu żądania (karta 274) **działający przez ojca G. W.** wnieśli o zasądzenie od pozwanej na rzecz każdego z nich kwoty po 109.167 zł tytułem zachowku z ustawowymi odsetkami od dnia 21 01 2016 r oraz zasądzenie zwrotu kosztów procesu. Następnie pismem procesowym z dnia 28 września 2016 r (karta 274) pełnomocnik powodów ograniczył żądanie do kwoty **po 107.000 zł** wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 21 01 2016 r .

W uzasadnieniu podnieśli , że prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Rybniku z dnia 8 04 2014 r sygn akt II Ns 620/12 pozwana M. N. wraz z mężem S. N. nabyli na podstawie testamentu spadek po zmarłej w dniu 12 07 2012 r I. W. – matce powodów i córce pozwanej.

Prawomocnym postanowieniem z Sądu Rejonowego w Rybniku z dnia 24 11 2015 r sygn akt II Ns 522/15 M. N. nabyła w całości z dobrodziejstwem inwentarza na podstawie testamentu spadek po zmarłym w dniu 22 05 2015 r S. N. . Tym samym na pozwaną przeszły roszczenia jakie powodowie mieli o zachówek w stosunku do S. N. po ich matce I. W..

W testamencie notarialnym z dnia 10 07 2012 r rep A nr 1787/2012 ojciec małoletnich a mąż spadkodawczyni G. W. został wydziedziczony a więc przy ustalaniu udziału spadkowego stanowiącego podstawę do obliczania zachowku nie uwzględnia się jgo. Małoletnim powodom należy się zachówek w wysokości po 2/3 wartości udziału spadkowego który przypadająby każdemu z nich przy dziedziczeniu ustawowym. Udział spadkowy każdego z małoletnich przy dziedziczeniu ustawowym wynosiłby połowę. W skład spadku po I. W. wchodzi udział wynoszący 1/2 w prawie własności nieruchomości położonej w R. opisanej w KW NR (...) Sądu Rejonowego w Rybniku zabudowanej budynkiem mieszkalnym o wartości 242.000 zł oraz prawo własności niezabudowanej nieruchomości opisanej w KW NR (...) o wartości 79.000 zł Strony w przeszłości czyniły ustalenia co do wysokości zachowku. Zawarły w dniu 20 11 2014 r przed notariuszem umowę w której pozwana M. N. i jej nieżyjący już mąż S. N. zobowiązali się przekazać na rzecz małoletnich powodów prawo własności niezabudowanej nieruchomości opisanej w KW nr (...) oraz kwoty po 72.000 zł. Sąd Rejonowy w Rybniku wydział ksiąg wieczystych oddalił wnioski o wpis prawa własności w księdze wieczystej twierdząc że ojciec małoletnich G. W. powinien był uzyskać zgodę Sądu Rodzinnego na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletnich . Pozwana wystąpiła z pozwem do Sądu o ustalenie nieważności czynności prawnych poczynionych przed notariuszem , a Sąd Okręgowy w Gliwicach wyrokiem z dnia 29 10 2015 r w sprawie sygn akt II C 269/15 powództwo uwzględnił. Stąd sprawa zachowku do dnia wniesienia niniejszego pozwu nie została uregulowana.

Pozwana **M. N.** uznała żądzie pozwu do wysokości po 44.457,95 zł na rzecz każdego z małoletnich powodów z ustawowymi odsetkami poczynając od dnia prawomocności wyroku oraz wniosła o wzajemne zniesienie kosztów procesu. W pozostałym zakresie wniosła o oddalenie powództwa na zasadzie art. 5 kc. Zdaniem pozwanej prawidłowo wyliczona kwota zachowku na rzecz każdego z powodów powinna wynosić 99.834 zł . Od kwoty ustalonego zachowku należy odliczyć poniesione przez pozwaną :

- koszty pogrzebu I. W. w łącznej wysokości 27.230 zł (wyszczególnione w pkt 3-13 i 15 uzasadnienia pozwu- str 97akt)
- koszty leczenia I. W. 9.500 zł
- spłata zobowiązań i kredytów I. W. – 41.605,99 zł
- 5.000 zł tytułem połowy kosztów opału budynku mieszkalnego stanowiącego współwłasność pozwanej i powoda
- 1.000 zł – malowanie elewacji budynku spadkowego oszpeconego farba przez G. W.
- 10.000 zł wierzytelność z tytułu sprzedaży przez G. W. mebli stanowiących wspólny majątek małżeński po śmierci I. W.
- koszty i długi spadkowe dotyczące zmarłego S. N. w tym : koszty leczenia 20.000 zł , koszty pogrzebu 22.900 zł , zachówek należny synowi pozwanej J. N. w związku z pominięciem go w testamencie przez S. N. – 14.106,25 zł .

Zdaniem pozwanej wartość zachowku należnego na rzecz każdego z powodów po odliczeniu wszystkich wyżej wymienionych kosztów wynosi 44.457,95 zł.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

I. W. (matka małoletnich powodów) w dniu 10 07 2012 r sporządziła testament notarialny przed notariuszem D. S. rep A nr 1787/2012 w którym jako swoich jedynych spadkobierców powołała swoich rodziców S. i M. N. do majątku wspólnego . W testamencie I. W. pozbawiła prawa do zachowku swojego męża albowiem uporczywie nie dopełniał on względem spadkodawczyni obowiązków rodzinnych i postępował uporczywie wbrew woli spadkodawczyni w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego w szczególności:

- nie interesował się stanem zdrowia spadkodawczyni i nie opiekował się nią od 2008 r pomimo ciężkiej choroby ,
- nie odwiedzał spadkodawczyni podczas jej pobytów w szpitalu i hospicjum,
- wielokrotnie szturchał spadkodawczynię ,
- bił ich małoletnie dzieci S. W. i B. W. (1),
- nazywał spadkodawczynię „idiotką „ „wariatką „ „debilem” ,

(dowód : akt notarialny z dnia 10 07 2012 r zatytułowany : (...) - karta 105)

Prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Rybniku z dnia 8 04 2014 r sygn akt II Ns 620/12 pozwana M. N. wraz z mężem S. N. nabyli na podstawie testamentu notarialnego z dnia 10 07 2012 r Rep A nr 1787/2012 spadek po zmarłej w dniu 12 07 2012 r ich córce I. W. - po połowie do majątku wspólnego .

(dowód : odpis postanowienia z dnia 8 04 2014 r sygn II Ns 620/12 karta 18)

Prawomocnym postanowieniem z Sądu Rejonowego w Rybniku z dnia 24 11 2015 r sygn akt II Ns 522/15 M. N. nabyła w całości z dobrodziejstwem inwentarza na podstawie testamentu spadek po zmarłym w dniu 22 05 2015 r S. N. . (okoliczność bezsporna)

Właścicielem zabudowanej budynkiem mieszkalnym nieruchomości dz nr (...) o pow 0.07.35 ha położonej w G. opisanej w KW NR (...) Sądu Rejonowego w Rybniku są : G. W. oraz M. N. po połowie .

(dowód wydruk KW (...) Sądu Rejonowego w Rybniku k 20-24)

Wartość nieruchomości opisanej w KW NR (...) Sądu Rejonowego w Rybniku wynosi 484.000 zł .

(dowód opinia biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości A. J. (1) karta 205-261)

Właścicielem nieruchomości dz nr (...) o pow 0.06.74 ha położonej w G. opisanej w KW NR (...) Sądu Rejonowego w Rybniku jest M. N..

(dowód wydruk KW NR (...) Sądu Rejonowego w Rybniku karta 25-29)

Wartość nieruchomości opisanej w KW (...) Sądu Rejonowego w Rybniku wynosi 79.000 zł .

(dowód opinia biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości A. J. (1) karta 205-261)

Aktem notarialnym z dnia 20 11 2014 r M. i S. N. w celu całkowitego zwolnienia się ze zobowiązania zapłaty zachowku na rzecz swoich małoletnich wnuków S. W. i B. W. (1) zawarli z G. W. działającym imieniem małoletnich dzieci S. i B. W. (1) umowę przeniesienia własności nieruchomości . M. i S. N. przenieśli na rzecz małoletnich S. i B. W. (1) udziały wynoszące po 1/4 części w nieruchomości opisanej w KW NR (...) Sądu Rejonowego w Rybniku w wyniku czego

małoletni stali się współwłaścicielami tej nieruchomości po połowie. Jednocześnie zobowiązali się do zapłaty na rzecz każdego z małoletnich wnuków kwot po 72.100 zł .

(dowód : wypis aktu notarialnego z dnia 20 11 2014 r spisany przed notariuszem A. P. w Kancelarii Notarialnej w R. rep A 6977/2014 karta 30- 32)

Postanowieniem Sądu Rejonowego w Rybniku Wydział Ksiąg Wieczystych z dnia 22 12 2014 r oddalono wniosek o wpis w księdze wieczystej prawa własności na rzecz S. W. i B. W. (1) na podstawie umowy przeniesienia własności nieruchomości z dnia 20 11 2014 r. Sąd uznał , że wszystkie czynności podejmowane imieniem małoletnich dzieci dotyczące nieruchomości stanowią czynność przekraczającą zakres zwykłego zarządu i wymagają zgody sądu opiekuńczego.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodka (...) w R. z dnia 29 10 2015 r w sprawie sygn akt II C 269/15 ustalono nieważność czynności prawnej w postaci umowy przeniesienia własności nieruchomości zawartej w dniu 20 11 2014 r przed notariuszem A. R. A (...) pomiędzy małoletnimi S. W. i B. W. (1) działającymi przez ojca G. W. a S. N. i M. N. w postaci udziałów po 1/4 części nieruchomości opisanej w KW NR (...) na rzecz każdego z małoletnich oraz zobowiązania zapłaty na rzecz małoletnich łącznej kwoty 144.200 zł . Z uzasadnienia Sądu wynika , że przyczyną ustalenia nieważności czynności prawnej było zawarcie jej przez ojca małoletnich dzieci działającego w ich imieniu bez zgody sądu opiekuńczego.

(dowód : wyrok Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodka (...) w R. z dnia 29 10 2015 r sygn akt II C 269/15)

I. W. wraz z mężem G. W. i dziećmi zajmowała piętro budynku a na parterze mieszkali jej rodzice M. i S. N.. Budynek wybudowany był w latach 70 – tych przez pozwaną i jej męża. Następnie I. W. z mężem dobudowali część w której zamieszkali. Wówczas otrzymali udział w prawie własności. Pozwana korzysta z 1/3 budynku. Pozostałą część zajmowała rodzina małoletnich powodów. I. W. zachorowała na chorobę nowotworową . Przechodziła długotrwałe leczenie w tym chemioterapie. Na kilka dni przed śmiercią przebywała w hospicjum. Zmarła w dniu 12 07 2012 r . W dacie śmierci I. W. małoletnia powódka S. W. miała skończone 9 lat a małoletni B. W. (1) skończone 5 lat.

Po śmierci I. W. do domu wprowadziła się babcia ojczysta małoletnich powodów – świadek A. W.. Pozwana i G. N. są w konflikcie. Po upływie roku od śmierci I. W. G. W. wraz z małoletnimi powodami wyprowadził się z budynku . Doszło do zerwania relacji pomiędzy pozwaną a małoletnimi wnukami. Małoletni powodowie nie chcą widywać się z pozwaną. Pozwana wniosła sprawę do Sądu rejonowego o uregulowanie kontaktów z małoletnimi wnukami S. W. i B. W. (1) zarejestrowaną pod sygn akt IV Nsm 250/14 .Do akt sprawy dołączono odpis opinii biegłego psychologa A. J. (2) sporządzonej dla potrzeb sprawy I. N. 250/14 w której biegła stwierdziła , że małoletnie dzieci stanowczo odmawiają możliwości kontaktowania się z dziadkami w przyszłości. Małoletnie nie wykazywały zainteresowania odbudowania bliskości z dziadkami. Biegła stwierdziła , że uregulowanie kontaktów dzieci z dziadkami macierzystymi byłoby sprzeczne z dobrem dzieci za czym przemawia głównie emocjonalny stan rodzeństwa oraz niekorzystne nasilenia w postawach wychowawczych dziadków dzieci. Postanowieniem Sądu Rejonowego w Rybniku z dnia 12 12 2014 r wniosek M. i S. N. o ustalenie kontaktów z małoletnimi B. i S. W. oddalono.

(dowód opinia psychologiczna i postanowienie ze sprawy I. N. 250/14 Sądu Rejonowego w Rybniku karta 154-164)

Organizacją pogrzebu zajmowała się pozwana . Z tego tytułu poniosła koszty w wysokości **20.280 zł** w tym :

- nagrobka – 11.600 zł (karta 122)
- stypy 4.220 zł (k 124)
- wykopanie mogiły -1.100 zł
- koszt Mszy 700 zł

- kobieta modląca się 200 zł
- wykup miejsca na cmentarzu 300 zł
- podatek od pomnika płacony zwyczajowo- 1.160 zł
- zakup ubrania dla I. W. do trumny 1.000 zł .

Pozwana z uzyskanego z ZUS zasiłku pogrzebowego opłaciła :

- koszt zakupu trumny – 1.180 zł , palmę 250 zł , obsługę ceremonii pogrzebowej – 550 zł a więc łącznie **2.340 zł.** (karta 128)

I. W. miała polisę ubezpieczeniową. Z tego tytułu pozwana jako uposażona otrzymała 98.000 zł (karta 125)

Ze środków uzyskanych z ubezpieczenia pozwana pokryła długi I. W. w kwocie: 1.318,48 zł na rzecz (...) Banku (...) SA , na rzecz Banku (...) : 12.489,61 zł + 27.687,90 zł + 80 zł . Łącznie pozwana spłaciła długi I. W. w wysokości 41.575,99 zł .

Ojciec małoletnich powodów na elewacji budynku umieścił napis : do wynajęcia tanio ” napisany farbą bezpośrednio na tynku.(fotografia k 123). Pozwana w celu usunięcia napisu zamalowała całą ścianę . Koszt wyniósł 1.000 zł.

Pozwana M. N. utrzymuje się z renty rodzinnej 1.556 zł (karta 116)

Czysta wartość spadku wynosi 300.720 zł w tym : 242.000 zł (udział 1/2 w prawie własności zabudowanej nieruchomości KW NR (...)) + 79.000 zł (wartość nieruchomości KW NR (...)) – długi spadkowe (koszty pogrzebu) 20.280 zł = 300.720 zł .

Sąd zważył :

Stosownie do art. 991 § 1 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału (zachówek).

Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo jego uzupełnienia.

Przy dziedziczeniu ustawowym małoletnim powodom w niniejszej sprawie przypadająby cały spadek po połowie . Z tytułu zachowku mogą jako osoby małoletnie żądać 2/3 wartości udziałów spadkowych.

Niesporne było, że spadkodawczyni I. W. w chwili śmierci miała męża G. W. i dwoje małoletnich dzieci S. i B. rodz W.. Sporządziła testament w którym do spadku powołała swych rodziców M. N. i S. N. po połowie do ustawowej wspólności majątkowej wydziedziczając jednocześnie swego męża G. N. . Fakt i zasadność wydziedziczenia ojca małoletnich powodów G. W. przez spadkodawczynię I. W. nie był pomiędzy stronami sporny co strony stwierdziły na rozprawie składając oświadczenia do protokołu. .

Prawa do zachowku zostają bowiem pozbawione osoby, które ustawa nakazuje traktować tak, jakby nie dożyły chwili otwarcia spadku, tj. zrzekły się dziedziczenia po zmarłym (art. 1049 § 2 k.c.), odrzuciły spadek (art.1020 k.c.), zostały uznane za niegodne dziedziczenia (art. 928 § 2 k.c.), a także wyłączone od dziedziczenia orzeczeniem sądu (art. 940 i 935¹ k.c.) oraz wydziedziczone. W myśl

art. 882 kc przy ustalaniu udziału spadkowego stanowiącego podstawę do obliczenia zachowku nie uwzględnia się spadkobierców wydziedziczonych.

Skoro ojciec małoletnich powodów został wydziedziczony dlatego krąg ustawowych spadkobierców po I. W. ograniczał się do jej dzieci czyli udziały w spadku małoletnich powodów wynosiły po 1/2 części . Małoletnim powodom należy się zachowek w wysokości po 2/3 wartości udziału spadkowego który przypadaby każdemu z nich przy dziedziczeniu ustawowym.

W skład spadku po I. W. wchodzi udział wynoszący 1/2 w prawie własności nieruchomości położonej w R. opisanej w KW NR (...) Sądu Rejonowego w Rybniku zabudowanej budynkiem mieszkalnym o wartości 242.000 zł oraz prawo własności niezabudowanej nieruchomości opisanej w KW NR (...) o wartości 79.000 zł . Wartość nieruchomości została w toku procesu wyszacowana przez biegłego sądowego a opinia nie była kwestionowana przez strony . Po zapoznaniu się z treścią opinii pełnomocnik powodów ograniczył żądanie do kwoty po 107.000 zł przeliczając wysokość zachowku w oparciu o wskazaną przez biegłego wartość nieruchomości wchodzących w skład spadku.

Na substrat zachowku składa się czysta wartość spadku którą ustala się odejmując od aktywów spadkowych wartość długów spadkowych.

W sprawie niniejszej **aktywa spadkowe** stanowią sumę **321.000 zł.** (79.000 zł + 242.000 zł).

W myśl art. 922 § 3 k.c. do długów spadkowych zalicza koszty pogrzebu spadkodawcy w takim zakresie w jakim pogrzeb ten odpowiada zwyczajom przyjętym w danym środowisku , koszty postępowania spadkowego, obowiązek zaspokojenia roszczeń o zachowek, obowiązek wykonania zapisów zwykłych i poleceń , jak również inne obowiązki przewidziane w przepisach .

Pozwana wniosła o zaliczenie do długów spadkowych kosztów pogrzebu I. W. , kosztów jej leczenia , spłaconych przez pozwaną zaciągniętych przez spadkodawczynię długów, wysokość kosztów zakupionego opału (5.000 zł) na dwa sezony do budynku którego udział w prawie własności wchodzi w skład spadku , koszt malowania elewacji budynku 1.000 zł po śmierci I. W. , wierzytelność z tytułu sprzedaży przez G. W. mebli wchodzących w skład majątku wspólnego G. W. i spadkodawczyni o wartości 5.000 zł .

Ponadto pozwana wniosła o zaliczenie do długów spadkowych po S. N. (spadkobiercy I. W.) którego spadkobiercą jest pozwana i odliczenie ich od czystej wartości spadku po I. W. w wysokości :

- zachowku należnego po S. N. J. N. w wysokości 14.106,25 zł
- kosztów pogrzebu S. N.- 22.900
- kosztów leczenia S. N. – 20.000 zł .

Do długów spadkowych po I. W. podlegających w myśl art. 922 § 3 kc odliczeniu od aktywów spadkowych Sąd zaliczył koszty pogrzebu w wysokości **20.280 zł** w tym :

- koszt nagrobka – 11.600 zł (karta 122)
- koszt stypy 4.220 zł (k 124)
- wykopanie mogiły -1.100 zł
- koszt Mszy Św 700 zł
- kobieta modląca się 200 zł
- wykup miejsca na cmentarzu 300 zł

- podatek od pomnika płacony zwyczajowo- 1.160 zł

- zakup ubrania dla I. W. do trumny 1.000 zł .

W powyższym zakresie koszty zostały przez pozwaną wykazane stosownymi rachunkami. Zarzut powoda jakoby koszt stypy czy nagrobka był zawyżony był bezzasadny. Strona powodowa nie wykazała, aby koszt ten przekraczał granice kosztów przeciętnych przyjętych w danym środowisku. Podobnie jak chodzi o koszty stypy opłacone przez pozwaną w wysokości 4.220 zł. Pozwana przedstawiła rachunek na te kwotę . Powód nie brał udziału w stypie , nie miał wiedzy co do tego ile osób brało w niej udział , nie brał w ogóle udziału w organizacji pogrzebu. Spadkodawczyni była osobą młodą . W ceremonii pogrzebowej brało udział wiele osób w tym rodzina , znajomi , współpracownicy.

To powodowie zakwestionowali koszty nagrobka i koszt stypy jako rażąco przekraczające koszty przeciętne przyjęte w środowisku powodów, zatem to na nich, zgodnie z zasadą rozkładu ciężaru dowodu, spoczywała inicjatywa dowodowa zmierzająca do wykazania tej okoliczności. Strona powodowa nie przedstawiła żadnych dowodów wskazujących na to, aby koszt postawienia nagrobka ich matce przez pozwaną za kwotę 11.600 zł oraz koszt stypy w wysokości 4.220 zł przekraczał zwyczaj przyjęte w ich środowisku.

Jak chodzi o pozostałe koszty pogrzebu w wysokości 2.340 zł w tym koszt zakupu trumny , palmy , obsługi ceremonii pogrzebowej to pozwana pokryła je z zasiłku pogrzebowego jaki otrzymała z ZUS. Niewątpliwie zasiłek pogrzebowy nie wchodzi w skład spadku . Nie ma charakteru cywilnoprawnego . Spadkodawca nie decyduje o jego powstaniu i jego zakresie . Jego celem nie jest wzbogacenie osoby uposażonej a przysporzenie nie odbywa się kosztem majątku spadkodawcy . Świadczenie to nie ma więc cech darowizny . Skoro pozwana przeznaczyła zasiłek pogrzebowy a nie majątek spadkowy lub własne środki na częściowe pokrycie kosztów pogrzebu to należało uznać że spłacone w tym zakresie koszty pogrzebu nie obciążają spadku i nie stanowią długu spadkowego . Podobnie skoro pozwana spłaciła długi spadkowe w wysokości 41.575,99 zł z pieniędzy uzyskanych z ubezpieczenia spadkodawczyni to nie stanowią one długu spadkowego. Kwota uzyskana przez pozwaną z ubezpieczenia I. W. nie wchodzi do spadku po niej . Skoro z tych środków pokryto długi to nie obciążają one spadku .

Pozostałe zgłoszone przez pozwaną roszczenia w postaci wysokości kosztów zakupionego opału (5.000 zł) na dwa sezony do budynku którego udział w prawie własności wchodzi w skład spadku , kosztów malowania elewacji budynku 1.000 zł po śmierci I. W. , wierzytelności z tytułu sprzedaży przez G. W. mebli wchodzących w skład majątku wspólnego G. W. i spadkodawczyni o wartości 5.000 zł w ogóle nie stanowią długów spadkowych ponieważ nie mieszczą się w dyspozycji art. 922 § 3 kc .

Pozwana nie wykazała wysokości poniesionych kosztów leczenia I. W. w czasie zeznań cofając żądanie rozliczenia kosztów pobytu I. W. w hospicjum , w szpitalach. Koszty badan nie zostały wykazane. Bezspornym było że część kosztów leczenia spadkodawczyni pokrywała we własnym zakresie. Zeznający w sprawie świadkowie mieli jedynie ogólną wiedzę na temat zakresu wykonywanych badań lecz nie wskazali dokładnej wysokości kosztów leczenia pokrywanych przez pozwaną.

Sąd nie odliczał też przy ustalaniu substratu zachowku należnego powodom po I. W. długów spadkowych po S. N..

Powołując się na treść art. art. 922 § 3 k.c. Sąd uznał, że z chwilą śmierci S. N. obowiązek zaspokojenia roszczeń powodów o zachówek stał się długiem spadkowym.

Należy też podkreślić, że roszczenie o zachówek jest dziedziczne, przy czym należy zgodzić się, że roszczenie z tytułu zachowku przechodzi na spadkobierców osoby uprawnionej, jeżeli ci spadkobiercy należą do kręgu osób uprawnionych do zachowku po pierwszym spadkodawcy (art. 991 § 1 k.c.), a więc niezależnie od tego, czy w konkretnej sytuacji faktycznej przysługiwałoby im własne prawo do zachowku po tym pierwszym spadkodawcy. (A. Kidyba (red.) E. Niezbecka Komentarz do art. 991 Kodeksu cywilnego, Lex)

Na gruncie powyższych rozważań wskazać należy, iż instytucja zachowku ma charakter ustawowy i przyznaje uprawnienia określonym tylko osobom do dochodzenia roszczenia o zapłatę kwoty pieniężnej. Uprawnienie to przysługuje wyłącznie osobom które należą do kręgu ściśle określonego w przepisie art. 991 § 1 k.c., jeżeli jednocześnie nie zostały powołane do spadku.

Do spadku wchodzi więc zobowiązanie obciążonego do zapłaty zachowku . Dziedziczeniu więc podlega obowiązek zaspokojenia roszczenia o zachówek po I. W.. Ten obowiązek obciąża spadek ale nie podlega odliczeniu od wartości spadku po S. ponieważ podstawą jego obliczenia jest czysta wartość spadku po I. W. . Śmierć S. N. nie ma wpływu na wysokość zachowku po I. W. . Spadkobierca tj M. N. wstępuje w dokładnie taką samą sytuację prawną i faktyczną, która istniała w chwili śmierci spadkodawcy S. N..

Biorąc powyższe rozważania pod uwagę czysta wartość spadku po I. W. wynosi 300.720 zł (aktywa 321.000 zł – dług spadkowy (koszty pogrzebu) 20.280 zł.)

Gdyby powodowie dziedziczyli spadek po I. W. to na każdego z nich przypadłaby kwota 150.360 zł (udział 1/2) . Z tytułu zachowku przypada im 2/3 z tej kwoty a więc po **100.240 zł** . Zachówek w tej wysokości zasądzono odpoznanej na rzecz każdego z małoletnich powodów oddalając powództwo w pozostałej części.

Pozwana uznawała roszczenie do kwoty po 44.457,95 zł domagając się oprócz odliczenia wskazanych przez siebie długów spadkowych obniżenia wysokości zachowku ze względu na zasady współżycia społecznego. Pozwana podniosła , że małoletni powodowie nie utrzymują z pozwaną żadnego kontaktu , ignorują ją , nie odwiedzają grobu swej matki.

Bez wątplenia roszczenie o zachówek w konkretnym przypadku może być uznane za sprzeczne z art. 5 k.c. Ma to miejsce jednak w wypadkach wyjątkowych, w szczególności przy uwzględnieniu zasad współżycia społecznego. Taka sprzeczność z zasadami współżycia zachodziłaby wówczas, gdyby w świetle zasad lub wartości moralnych, powszechnie, społecznie akceptowanych, żądanie zapłaty należności z tytułu zachowku musiało być ocenione negatywnie. Rozpatrując ocenę roszczenia o zachówek przez pryzmat naruszenia zasad współżycia społecznego, trzeba mieć na uwadze, że prawa uprawnionego do zachowku, przysługują mu ze względu na szczególny, bardzo bliski stosunek rodzinny, istniejący między nim a spadkodawczynią. Nie bez znaczenia jest też i to, że służą urzeczywistnieniu obowiązków moralnych, jakie spadkodawca ma względem swoich najbliższych oraz realizacji zasady, iż nikt nie może na wypadek swojej śmierci rozporządzić swoim majątkiem zupełnie dobrowolnie, z pominięciem swoich najbliższych. Względem te nakazują szczególną ostrożność przy podejmowaniu oceny o nadużycia prawa żądania zapłaty sumy pieniężnej odpowiadającej wysokości zachowku, która nie może opierać się jedynie na ogólnym odwołaniu się do klauzuli generalnej zasad współżycia (por. wyrok S.A. w Poznaniu z dnia 9.05.2013 roku, w sprawie I ACa 334/13) W dacie śmierci I. W. małoletni powodowie mieli 9 i 5 lat . Niewątpliwie z racji ich wieku nie można im postawić zarzutu niewłaściwych relacji ze spadkodawczynią oraz z pozwaną . Negatywna ocena postawy ojca małoletnich powodów wobec spadkodawczyni będąca podstawą jego wydziedziczenia nie może przekładać się na uprawnienia samych powodów do należnego im zachowku po matce. Sama spadkodawczyni nie miała zamiaru pozbawienia prawa do zachowku swoich dzieci. Jak zeznała pozwana wolą spadkodawczyni było aby pozwana pieniądze pozostałe z ubezpieczenia po uregulowaniu długów przeznaczyła na potrzeby jej dzieci.

Również porównanie sytuacji majątkowej stron nie uzasadnia ograniczenia należnego powodom zachowku. Powodowie jako osoby małoletnie nie posiadają majątku i nie uzyskują żadnych dochodów. Pozostają na wyłącznym utrzymaniu ich ojca. Sytuacja majątkowa i życiowa pozwanej nie jest taka zła jak przedstawia ją przedstawia Wprawdzie pozwana pozostaje w chwili obecnej na rencie w wysokości 1.500 zł. Jednak oceniając sytuację majątkową pozwanej nie bez znaczenia jest fakt że pozwana aktem notarialnym w listopadzie 2014 r dobrowolnie zobowiązała się do zapłaty powodom zachowku w kwocie po 72.100 zł na rzecz każdego z nich . Zobowiązała się również do przekazania na ich rzecz prawa własności działki niezabudowanej . Akt notarialny spisano 20 11 2014 r. a wyrokiem ogłoszonym rok później ustalono nieważność tej umowy wobec konieczności uzyskania przez ojca małoletnich dzieci zezwolenia sądu

opiekunczego na dokonanie czynności prawnej obejmującej nieruchomości imieniem małoletnich dzieci . Taka była bowiem podstawa odmowy sądu wieczysto- księgowego wpisu prawa własności nieruchomości na rzecz małoletnich. Żadna instytucja nie kwestionowała zasadności należnego powodom zachowku.

Pozwana decydując się na takie rozwiązanie i przystępując do aktu notarialnego znalazła swą sytuację majątkową, i wiedziała o konieczności ewentualnej spłaty na rzecz powodów należnego im zachowku. W styczniu 2016 r powodowie wystąpili z pozwem o zasądzenie zachowku. Pozwana winna więc liczyć się z koniecznością zapłaty zachowku i gromadzić na ten cel niezbędne oszczędności . Wymaga podkreślenia, że pozwana dysponuje środkami na spłatę zasądzonych świadczenia, albowiem do jej dyspozycji pozostaje część kwoty uzyskanej z ubezpieczenia .

Zauważyć należy również, że skorzystanie z dobrodziejstwa art. 5 k.c. jest możliwe jedynie wówczas, gdy strona wskaże jakie zasady współżycia społecznego doznały naruszenia w konkretnej sytuacji. Nie wystarczy zatem ogólne i lakoniczne powołanie się na naruszenie powyższej normy. Reasumując w niniejszej sprawie brak jest podstaw do uznania, że działanie małoletnich powodów dochodzących przysługujących im praw jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego .

Podkreślić również wypada że w niniejszym procesie małoletni powodowie byli należycie reprezentowani przez ich przedstawiciela ustawowego i nie zachodziła konieczność uzyskania zgody sądu opiekunczego. Sprawa o zachówek nie jest sprawą istotną, która przekraczałaby zwykły zarząd. Zachówek co do zasady jest bezpłatnym przysporzeniem pieniężnym i leży w interesie dziecka. Nie ma przy tym istotnego znaczenia, że jest to większa suma pieniężna, stąd też nie jest wymagana w tym zakresie zgoda sądu opiekunczego. Wobec powyższego ojciec małoletnich dzieci może podejmować w tym zakresie samodzielne decyzje i działać w ich imieniu, jako przedstawiciel ustawowy. Stan faktyczny sprawy nie nasuwa wątpliwości, co do możliwości wystąpienia sprzeczności interesów między ojcem a małoletnimi powodami i nie uzasadnia wyłączenia reprezentacji małoletniego powoda przez matkę. Kwestia wydziedziczenia G. W. nie była pomiędzy stronami sporna co strony wyraźnie oświadczyły do protokołu rozprawy.

O odsetkach orzeczono na podstawie art.481 k.p.c. Roszczenie o zachówek staje się wymagalne według ogólnych reguł wskazanych w art. 455 k.c. Natura prawna długu z tytułu zachowku nie różni się zasadniczo od innych długów spadkowych, o jakich mowa w art. 922 § 3 k.c., z tym jedynie, że w sposób odmienny ustawodawca ukształtował zakres odpowiedzialności, co wynika z treści przepisu art. 1000 § 2 k.c. W tej sytuacji wymagalność tego długu wynika z zasad ogólnych, zawartych w art. 455 k.c. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 lutego 2013r. w sprawie). Powodowie dochodzili odsetek ustawowych od kwoty głównej od dnia 21 01 2016 r. Pismem z dnia 13 01 2016 r. pełnomocnik powodów wezwał pozwaną do zapłaty kwoty dochodzonej pozwem - w terminie do 20 01 2016 r . Strona pozwana nie podniosła, aby pisma tego nie otrzymała przed tą datą. W odpowiedzi na pozew pozwana uznała częściowo powództwo jednak bezspornej części roszczenia nie zapłaciła . Wobec powyższego zasadne jest naliczanie odsetek ustawowych od kwoty głównej od dnia 21 stycznia 2016r. jako dnia, w którym pozwana znalazła się w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia.

O kosztach orzeczono zgodnie z art. 100 kpc.

Powodowie zwolnieni byli od kosztów sądowych w całości .

Powodowie utrzymali się ze swymi roszczeniami w 93 % . W myśl art. 100 kpc w razie częściowego tylko uwzględnia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone. Sąd może jednak włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów , jeżeli jej przeciwnik uległ tylko co do nieznaczej części swego żądania albo gdy określenie należnej mu sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub oceny sądu.

W pkt 2 i 5 wyroku umorzono postępowanie w zakresie ograniczonego żądania ponad kwotę 107.000 zł na zasadzie art. 355 kpc.

Oplata sądowa wynosiła 10.700 zł od wps 214.000 zł (107.000 x 2)

Ponieważ powodowie przegrali tylko w nieznacznej części Sąd nałożył na pozwaną obowiązek zapłaty na rzecz Skarbu Państwa opłaty sądowej w pełnej wysokości 10.700 zł. Ponadto obciążył pozwaną częścią nieuiszczonej zaliczki na poczet opinii biegłego w wysokości 1.499,92 zł . Stąd nakazano pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa kwotę 12.199 zł.

W pkt 8 i 9 wyroku Sąd zasądził od pozwanej na rzecz każdego z powodów kwoty po 6.017 zł . Powodowie reprezentowani byli przez jednego pełnomocnika . Niewątpliwie pełnomocnik działał na podstawie dwóch odrębnych pełnomocnictw , powinien więc otrzymać zwrot kosztów oddzielnie w ramach reprezentacji każdego z powodów. Biorąc jednak pod uwagę charakter sprawy a więc fakt że postępowanie dowodowe w stosunku do obu powodów było jednakowe , zasądzono świadczenie w tej samej wysokości w oparciu o ustalenie tego samego stanu faktycznego sąd obniżył wysokość należnych powodom kosztów. Koszty zastępstwa prawnego w niniejszej sprawie wynosiły po 7.200 zł plus opłata skarbową od pełnomocnictwa 2x 17 zł. Koszty zastępstwa prawnego obniżono do kwoty po 6.000 zł zasądzając od pozwanej kwoty po 6.017 zł.

SSO Marta Kucharczyk – Gemza